

Използвайки деепричастията

На времето една уважавана българска писателка беше писала, че трябвало да се стремим да избягваме в речта си деепричастията, защото те правели речта ни доста тромава. Подобно мнение срещу деепричастията не съществува от вчера, но всъщност зад него се крие нещо съвсем друго.

Появата на деепричастията по принцип е много по-характерно за нашата писмена реч, докато в устната те съвсем естествено се появяват значително по-рядко. Следователно самото им включване при нашето говорене превръща речта ни в по-книжна, прави я по-изкуствена. Все пак отдавна е доказано, че колкото повече глаголи се употребяват в нея, толкова текстът с тях е по-жив и по-динамичен! А това означава също да се използват по-малко деепричастия.

Всъщност деепричастието поначало е относително нова категория за българския книжовен език и поради това все още не сме свикнали с неговата употреба. Лошото обаче е, че то не само прави речта ни по-неестествена, че приближава повече до канцеларския документ. Много често при използването на деепричастията ние допускаме и истински грешки, които не се осъзнават от мнозина, но при по-внимателно замисляне разкриват цялото безсмислие на отделни фрази или изречения.

За пример ще посоча откъс от резюмето за съдържанието на един филм. *Момичетата стават приятелки, но бащата започва да ги търси. Криейки се в селската къща на едното, полицията ги открива.* В тези две изречения благодарение тъкмо на деепричастието се стига всъщност до невероятна неяснота, защото излиза, че не момичетата се крият, както можем да предположим, а полицията, която ги открива.

Обикновено за неумелата употреба на деепричастията служи за пример изречението *Минавайки по моста, завая дъжд*, след което идва въпросът кой преминава по моста - дали някой, например аз, или пък самият дъжд. Отговорът, който се получава веднага, е, че става дума за някого, но всъщност това е логически извод, който в никакъв случай не следва от използваната граматическа конструкция.

Според граматиките на българския език деепричастието пояснява действието, изразено с друг глагол, като означава добавъчно действие, протичащо едновременно с главното. Така се достига до изречения като *Свиркайки си, той мина по моста* или, за да променим малко току-що посоченото, *Минавайки по моста, той забеляза, че заваява дъжд*.

Най-важното в този случай е, че вършителят и на двете действия, за които става дума, винаги е един и същ. Тъкмо тази особеност обикновено не отчитат мнозина, като си позволяват да съберат ведно действия, извършвани от различни подлози. Заради това толкова често можете да попаднете на изречения като *Собственикът на предприятието не обръща никакво внимание на работниците, протестирайки против уволненията*, където собственикът не обръща внимание на работниците, докато те протестират. Същата грешка се наблюдава и в изречение като *Диктувайки бавно, дума по дума, учениците записваха условието на задачата*, където учениците пишат, но им диктува някой друг, учителката.

В посочените случаи вършителите на действията са различни и използването на деепричастията е напълно неоснователно. Дори можем да добавим, че понякога вследствие на появата им може да се замъгли толкова мисълта, че да не можем изобщо да разберем кой какво действие извършва.

Най-често за да избегнат деепричастията, хората предпочитат да използват изрази с *като* и *когато* и така вместо *четейки книгата* се избира да се каже или напише *като четеше книгата*, а

минавайки по моста се променя в *когато минаваше по моста*. Лошото в такива случаи обаче е, че се достига до еднотипни решения и изреченията започват да звучат много сходно. Разбира се, не може да се препоръча деепричастието изобщо да не се употребява, защото понякога благодарение на него може да се избегнат дразнещи повторения. По-важно е обаче да се знаят правилата за употребата му, за да не води появата му до грешки, които правят мисълта неясна.